

O SECTOR PRIMARIO

Las actividades económicas

Es el conjunto de acciones que realiza el hombre para satisfacer sus necesidades básicas y no básicas, mediante la producción, el intercambio y el consumo.

son agrupadas en tres sectores

Primario

Agricultura

Ganadería

Pesca

Caza

Secundario

Industria

Construcción

Minería

Terciario

Comercio

Servicios

Sociales

Personales

Culturales

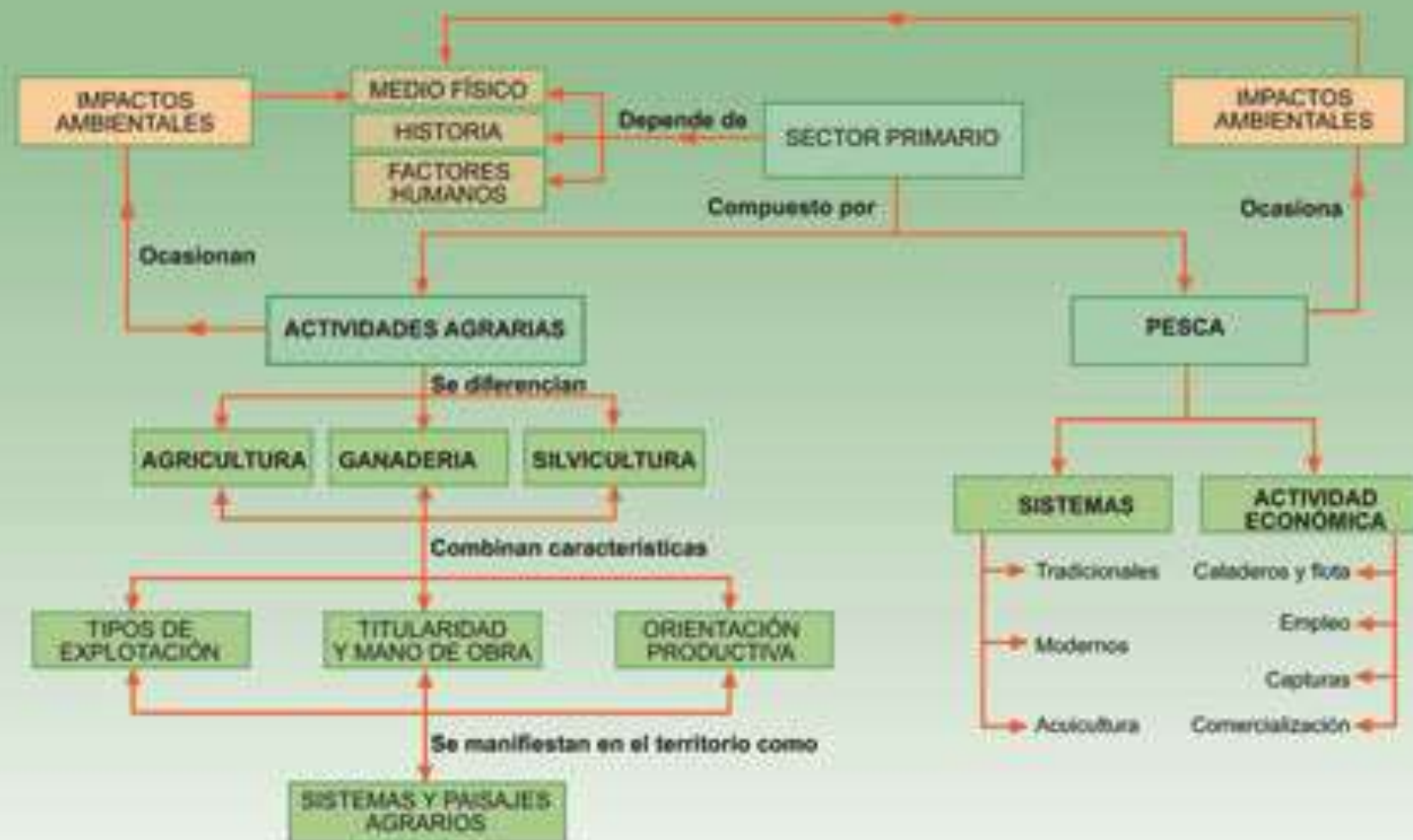
Transporte

Financieros

Administrativos

Turismo y ocio

Información y comunicación

ACTIVIDADES AGRARIAS Y PESCA

Autores: Equipo técnico del proyecto "España a través de los siglos"

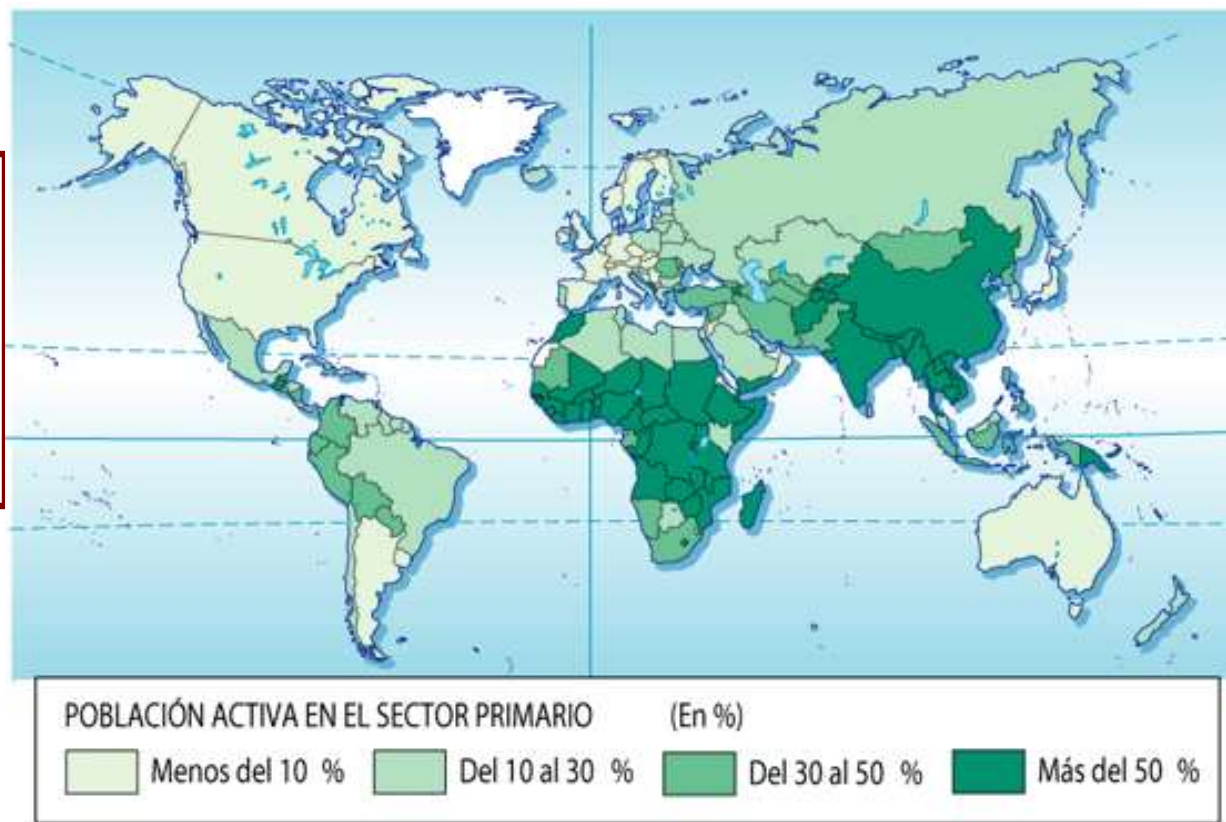
SECTOR PRIMARIO. AS ACTIVIDADES AGRARIAS

Actividades relacionadas principalmente coa obtención e produción de alimentos:

Agricultura, gandaría, pesca e explotación forestal

39% poboación mundial

- ✓ Europa 8%
- ✓ América do Norte 2%
- ✓ Asia 45%
- ✓ África 58%

1. O SECTOR PRIMARIO. A AGRICULTURA

1.1. Historia

- 7500 a.C.: **Neolítico** ⇒ Aparece a agricultura e a gandería.
- S. XVIII: **Revolución Agraria** (Gran Bretaña):
 - Cambios técnicos: supresión do barbeito, mecanización...
 - Aumento da produción.

- **Consecuencias**
 - Expulsión de man de obra (éxodo rural)
 - Melloras na alimentación
 - Descenso da mortalidade ⇒ Crecemento da poboación
- Extensión dos cambios a Europa Occidental, EE.UU. e Xapón.
- Continúan os métodos tradicionais en África, Asia e América Latina.

1.2. Factores físicos que condicionan as actividades agrarias

Clima

Cada cultivo
require unhas
condicións
climáticas

Limitan ou impiden o desenvolvemento da agricultura

- As temperaturas excesivamente altas ou baixas
- A escaseza de precipitacións

Relevo

A maior ou
menor
inclinación do
terreo

- A agricultura localízase en chairas e fondos de vales
- A pendente dificulta o traballo e a mecanización
- Para gañar terreo constrúense terrazas e bancais
- Máis altitude = menor temperatura ⇒ afecta aos cultivos

Solo

Sales minerais e
restos orgánicos
favorecen a
agricultura

O aproveitamento agrario do solo depende de:

- A súa textura ⇒ condiciona a retención de auga (tamaño das partículas) / areas, arxilas / solos francos
- A súa acidez ⇒ condiciona a fertilidade / ácidos e básicos

Auga

Disolve as
sales minerais
absorbidas
polas plantas

Sociedades atrasadas ⇒ dependencia das condicións físicas
Sociedades moi tecnificadas ⇒ menor dependencia
(regadío, abonos, invernadoiros, solos artificiais, etc.)

2. AS PAISAXES AGRARIAS

Son paisaxes naturais modificadas para obter produtos da natureza e que evolucionaron para aumentar o seu aproveitamento.

Os elementos que caracterizan a paisaxe son:

⇒ as **parcelas**, os **sistemas de cultivo** e o **poboamento**

2.1. As parcelas ou leiras

A **parcela** é a división do solo agrario. Un anaco de solo para cultivo.

Diferénzanse:

- ✓ Polo tamaño (grandes ou pequenas)
- ✓ Pola forma (regulares ou irregulares)
- ✓ Polos límites (abertas ou cerradas)

Segundo estes criterios distínguense:

- ✓ **Bocage** ou **campos cerrados** (na Europa atlántica): parcelas xeralmente de pouca extensión, irregulares e cerradas por muros ou sebes.
- ✓ **Openfield** ou **campos abertos** (típicos de Europa central): parcelas abertas, extensas e de formas regulares.

Bocage

PARCELAS

Openfield

2.2. Os sistemas de cultivo

Policultivo e **monocultivo**: segundo a variedade de produtos que se cultivan

- ✓ **Policultivo** (moitas parcelas onde se cultivan especies distintas)
- ✓ **Monocultivo** (especialízase no cultivo dun so produto)

Policultivo de horta

Monocultivo de millo

Regadío e secaño: segundo a necesidade de auga e forma de obtela.

- ✓ Regadío (auga do subsolo ou de encoros levada mediante canles).
- ✓ Secaño (auga de choiva) ⇨ frecuente o regadío en paisaxes de secaño.

Regadío

Secaño

Agricultura intensiva e extensiva: segundo o aproveitamento do solo.

- ✓ **Intensiva** (lugares moi poboados, terreo escaso, parcelas pequenas)
 - Produce a maior cantidade no mínimo espazo posible.
 - Investimentos (abonos, sementes, man de obra).
 - Froita e verdura.
- ✓ **Extensiva** (lugares pouco poboados, moito terreo, pouca man de obra)
 - Obter moito produto a baixo prezo.
 - Mecanización e uso do barbeito para utilizar menos abonos.

Agricultura intensiva

Agricultura extensiva

2.3. O poboamento

39% da poboación mundial vive en espazos rurais:
Asia 65% (Nepal 85%) / Europa 35% (Bélxica 3%)

Poboamento rural: parte do espazo rural habitado polas persoas.

- ✓ **Poboamento disperso** (vivendas illadas unhas de outras).
- ✓ **Poboamento concentrado** (as vivendas están agrupadas).

Poboamento disperso

Poboamento concentrado

3.AGRICULTURA DE SUBSISTENCIA

Orientada a producir o necesario para a supervivencia.

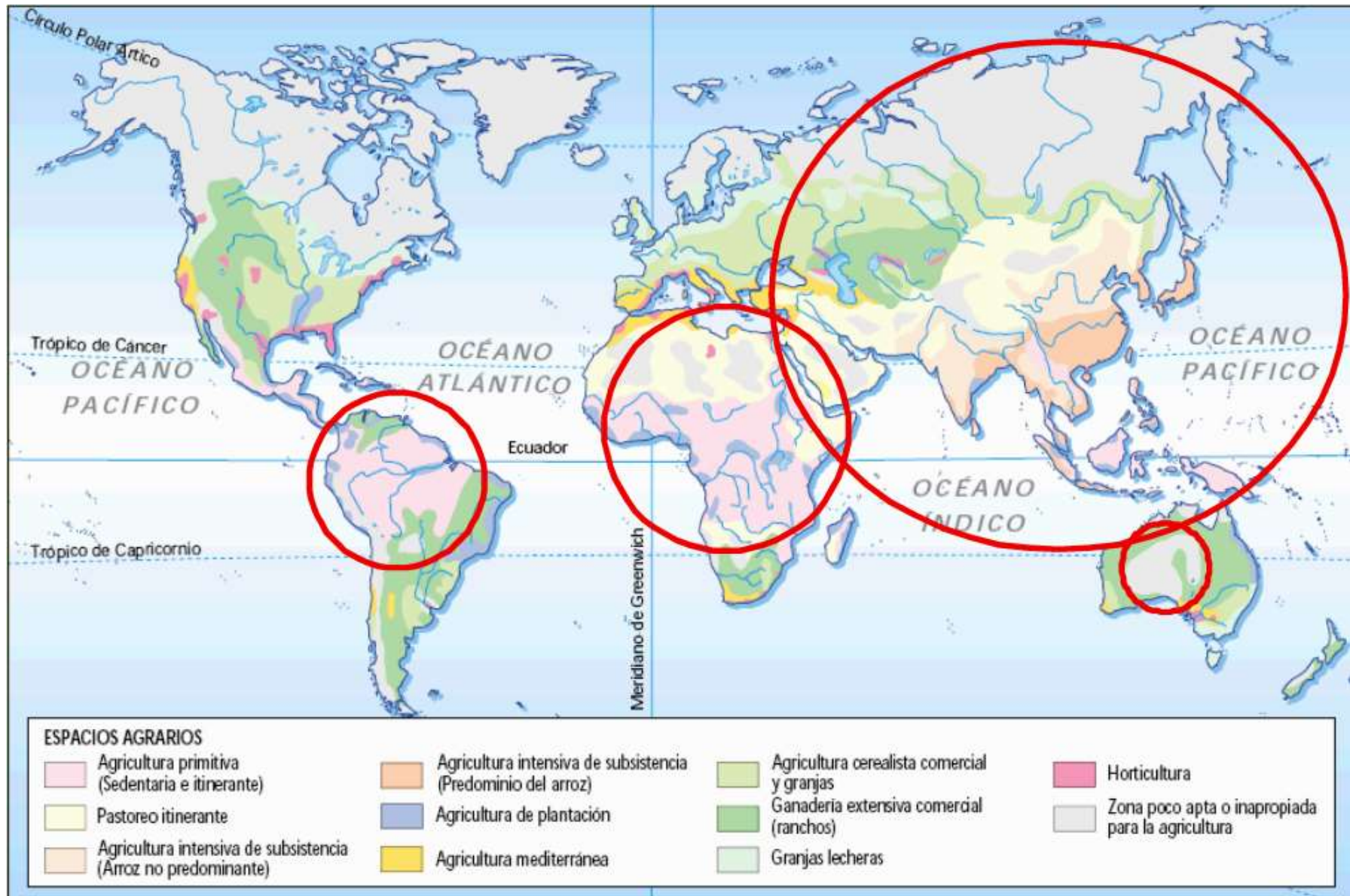
- ✓ Máis de 2/3 partes do solo e do traballo para autoconsumo.
- ✓ Técnicas de cultivo rudimentarias. Ocupan moita poboación.
- ✓ Explotación constante das terras.
- ✓ Pouca eficacia das técnicas de cultivo $\Rightarrow$ Rendemento moi baixo.
- ✓ Mala calidade das sementes.

Baixo rendemento + Secas e pragas = Poboación pobre mal alimentada

Ocupa 2/4 partes dos agricultores do mundo (máis de 1.000 millóns)
Segundo as técnicas de cultivo e produción:

- **Agricultura itinerante por cremación** (África, América do Sur, Asia)
- **Agricultura extensiva de secaño** (zonas secas de África)
- **Agricultura irrigada do arroz** (Asia monzónica)

Zonas do mundo con predominio de agricultura de subsistencia

3.1. Agricultura itinerante por cremación

Os campos de cultivo obtéñense da queima do bosque ou a sabana

- ✓ Tálanse matorrais e árbores.
- ✓ Préndeselles lume.
- ✓ As cinzas serven de abono ao solo.
- ✓ Remóvese con aixadas ou paos.
- ✓ Prántanse sementes (millo miúdo, mandioca).

- ✓ Son produtivos 3 ou 4 anos porque os solos erosionáanse e esgótanse.
- ✓ Os agricultores abandonan as terras e desprázanse a outras zonas a iniciar de novo o proceso.
- ✓ Os campos voltan ao seu estado orixinal e poden cultivarse nuns anos.

3.2. Agricultura extensiva de secaño

Baseada na asociación de agricultura e gandería (proporciona abono)

- ✓ Terras separadas en 3 follas por sebes:
 - 1 en barbeito para pasto do gando.
 - 2 cultivadas de cacahuetes e millo miúdo.
- ✓ Rotación trienal que asegura a fertilidade.

3.3. Agricultura irrigada do arroz

O arroz non empobrece o solo e permite alimentar a moita xente

- ✓ Zonas de choivas abundantes (monzóns), invernos cálidos e terras fértiles.
- ✓ Agricultura moi intensiva con dúas colleitas, unha en verán e outra en inverno.
- ✓ Os campos deben ser totalmente chans e con muros resistentes e impermeables.

4.AGRICULTURA DE MERCADO

O paso da agricultura de subsistencia á de mercado iniciouse nos países desenvolvidos coa **Revolución Industrial**.

As melloras na agricultura permitiron:

- Alimentar á poboación.
- Obter sobrantes ou excedentes.
- Coas ganancias investir en maquinaria, sementes, abonos, etc.

Practícase principalmente en:

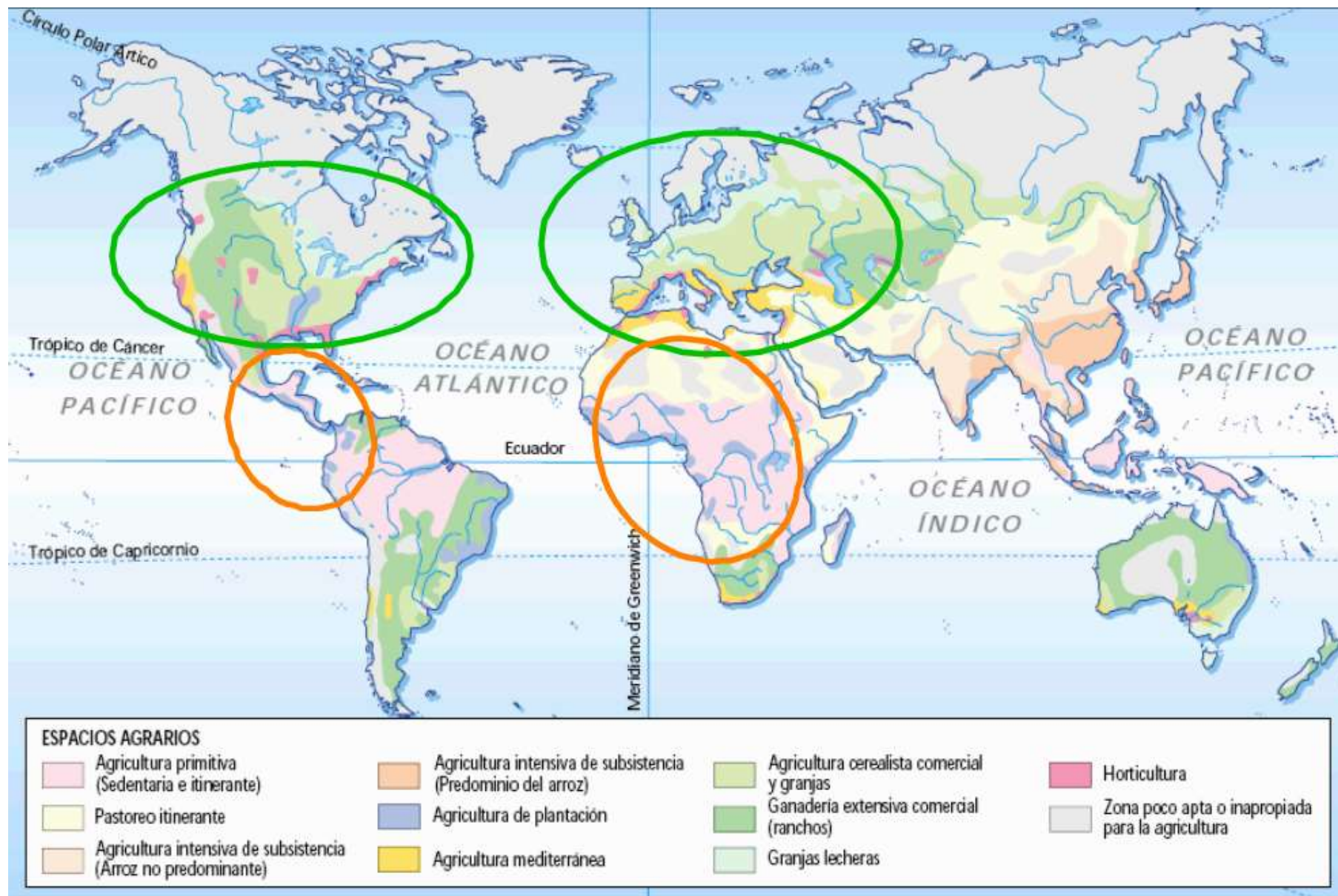
- **América do Norte**
- **Europa Occidental**
- **Xapón**
- **Australia**
- **Nova Zelandia**
- **Arxentina**
- **Brasil**

Agricultura de mercado

Agricultura tropical de plantación

Ten dous grandes obxectivos:

- ✓ **Aumentar as vendas**
- ✓ **Reducir os custos**

Estes obxectivos conséguense mediante:

- ✓ **A mecanización do campo.** A utilización de maquinaria permite:
 - Aforrar man de obra.
 - Aumentar a produción.
 - Diminuír os prezos dos produtos (maior produción con menor custo).
- ✓ **A especialización da produción,** que fai posible:
 - Aumentar a produción.
 - Mellorar a comercialización (esixencias do mercado e venda de máis cantidade).
- ✓ **A rápida comercialización.** Modernos medios de transporte para:
 - Axilizar a comercialización de produtos frescos entre rexións e países.
 - Utilizar transportes axeitados ao tipo de produto (pesado, perecedeiro).

4.1. Agricultura de especulación

Ten por obxectivo aumentar beneficios no mercado internacional.

✓ Agricultura especializada de EEUU

- Grandes explotacións adicadas ao monocultivo (trigo, millo, algodón, etc.)
- Explotacións moi automatizadas que necesitan pouca man de obra.
- Técnicas máis avanzadas (selección de sementes, loita contra pragas, etc.)
- Colleitan grandes cantidades de produtos de calidade.

✓ Agricultura de plantación en zonas tropicais

- Grandes explotacións adicadas ao monocultivo (café, té, cacao, etc.).
- Utilizan moita man de obra. Os produtos non admiten mecanización.
- Multinacionais estranxeiras
 - Realizan moitos investimentos.
 - Obteñen elevados beneficios.
 - Encárganse da comercialización internacional.

4.2. Agricultura mediterránea

- ✓ Agricultura tradicional que para aumentar a produción e a rendibilidade tivo que adaptarse ás novas técnicas (irrigación, abonos).
- ✓ Cultivo de produtos típicos de outras zonas do mundo (tropicais ou subtropicais) con moito valor no mercado.
- ✓ Podemos atopar:
 - **Cultivos de secano** de baixos rendementos (vide, oliveira, trigo).
 - **Cultivos de regadío** máis rendibles (froitas e hortalizas).
 - **Cultivos de invernadoiro** (piñas, aguacates, mangos).

AGRICULTURA TRADICIONAL	AGRICULTURA MODERNA
Atraso tecnolóxico	Avance tecnolóxico
Dependencia de factores físicos	Menor dependencia de factores físicos
Convive coa gandaría que proporciona abono	Independencia da gandaría
Uso de ferramentas anticuadas	Uso de abonos químicos, regadío e pesticidas
Gran esforzo humano	Pouca man de obra
Pouca produción	Alta produción
Propia dos países subdesenvolvidos	Propia dos países desenvolvidos

5. A GANDARÍA NO MUNDO

5.1. Gandaría tradicional

- ✓ Complementa á agricultura. Animais para traballar e procurar abono.
- ✓ Pequenos rebaños de **ovellas** e **cabras** proporcionan leite, carne e la.
- ✓ Zonas **intertropicais**, algunhas **monzónicas** e **mediterráneas**.
- ✓ Zonas moi secas: gandaría de subsistencia de pastores nómades.

5.2. Gandería comercial ou de mercado

- ✓ Vender a produción no mercado e obter o máximo beneficio.
- ✓ Pode ser gandería **intensiva** ou **extensiva**.

□ Gandería extensiva

- Lugares con grandes pastos.
- Rebaños moi numerosos de vacún (O de EEUU e Pampa arxentina) e de ovellas (Patagonia arxentina, Australia ou Sudáfrica).
- Pouca man de obra. Os rebaños pastan libres.
- Moitos capitais para sumar moitas cabezas e dispoñer de estruturas comerciais.

□ **Gandaría intensiva**

- Explotacións moi especializadas.
- Moito capital en man de obra, investimentos, instalacións, alimento.
- Obtención de moitos exemplares nun espazo reducido.
- Os animais críanse en réxime de **estabulación** ou **semiestabulación**.
- Principalmente gando bovino (carne e leite) e avicultura.

5.3. Cría e alimentación do gando

Estabulado

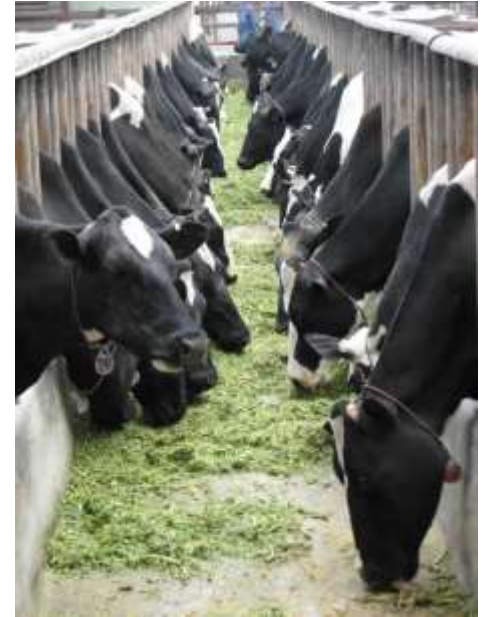
- ✓ Aliméntase de pensos en granxas e establos.
- ✓ Controis sanitarios e de calidade dos produtos.
- ✓ Países desenvolvidos: Europa e América do Norte.

Semiestabulado

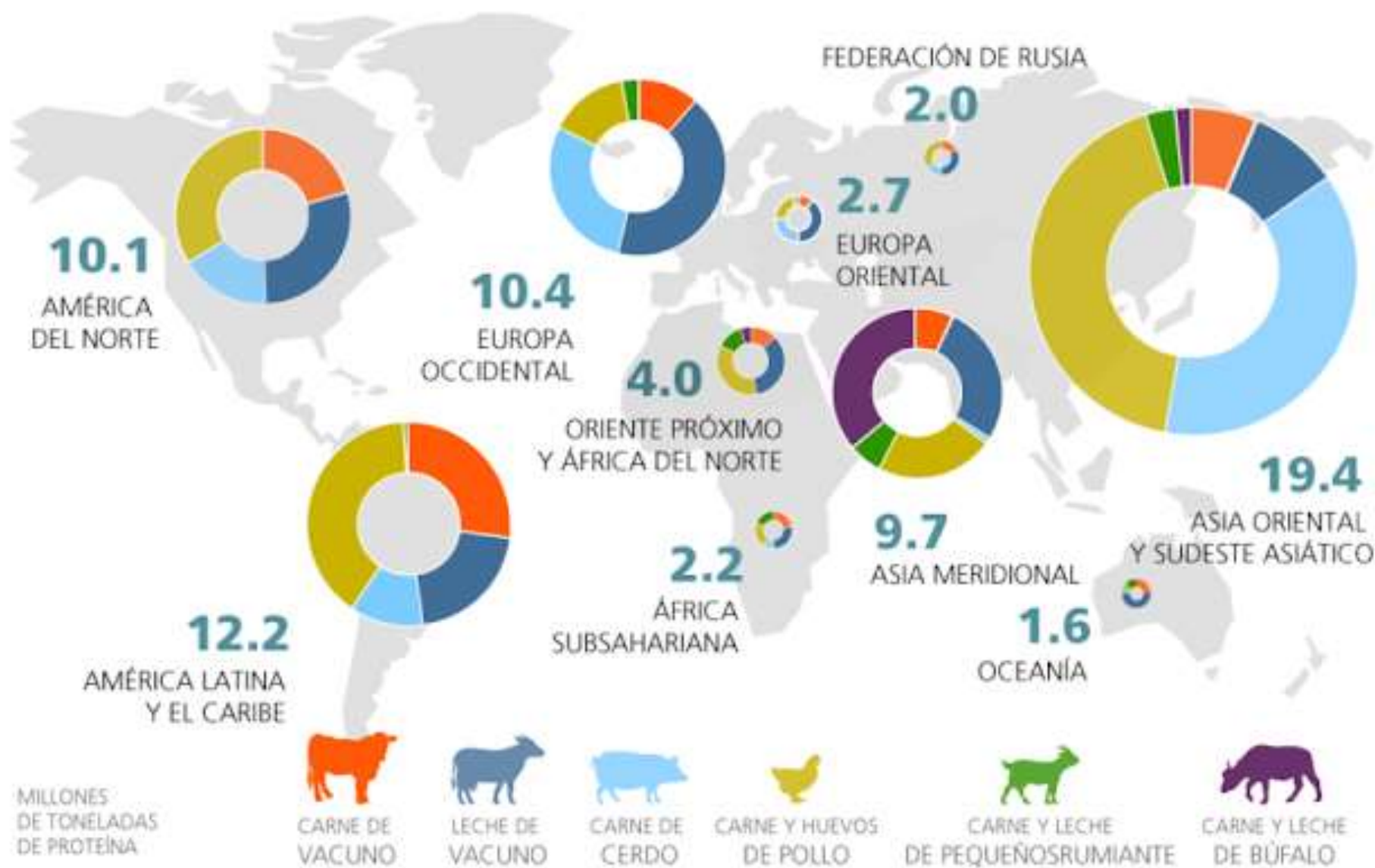
- ✓ Pastos naturais en verán e forraxes o resto do ano.
- ✓ Zona atlántica de Europa, EEUU, Nova Zelandia e zonas de montaña.

Non estabulado

- ✓ Aliméntase só de pastos naturais.
- ✓ Gandaría extensiva para produción de carne.
- ✓ Zonas pouco poboadas: O de EEUU, Arxentina, Australia e Sudáfrica.

GANDARÍA EXTENSIVA	GANDARÍA INTENSIVA
Pouco investimento	Grandes investimentos
O gando pasta polo campo	Gando estabulado aumenta a produción
Respecto ao medio ambiente	Aliméntase de pensos enriquecidos Xera contaminación
Baixa produtividade	Alta produtividade

6. A PESCA

6.1. Tipos e técnicas

- ✓ Aproveitamento dos recursos animais que ofrece o mar.
- ✓ Dous tipos: a **tradicional** ou **artesanal** e a **industrial**.

Pesca tradicional ou artesanal

- Realízase cerca da costa.
- Forza humana e aparellos sinxelos.
- Mantense en rexións pouco desenvolvidas.
- Produción escasa, para autoconsumo.
- En países ricos para capturas de moito valor (langosta).

Pesca industrial

Para obter un gran volume de capturas necesita:

- Recursos económicos (equipamento de barcos, sistemas de pesca).
- Tecnoloxía avanzada (aumentar capturas)
- Infraestruturas portuarias (desembarcar e distribuir a pesca).

Segundo o lugar onde se practica:

❑ Pesca de baixura

- Barcos pequenos que faenan cerca da costa. Descargan na lonxa.

❑ Pesca de altura

- Frotas de barcos grandes e ben equipados.
- Permanecen semanas ou meses en alta mar.
- Radares, sonares e instalacións de frío.

❑ Gran pesca

- Faenan en augas moi lonxanas (**barcos subministradores**).

Técnicas de pesca:

Arrastre: redes que barren os fondos mariños.

Descargas eléctricas: atraen as capturas, que son succionadas.

Pesca de bajura

Pequeñas embarcaciones

Cerca de la costa

Métodos artesanales

Pesca de altura

Grandes barcos

Lejos de la costa

Métodos modernos

Pesca de gran altura

Grandes barcos con cámaras frigoríficas

En alta mar

Modernos instrumentos

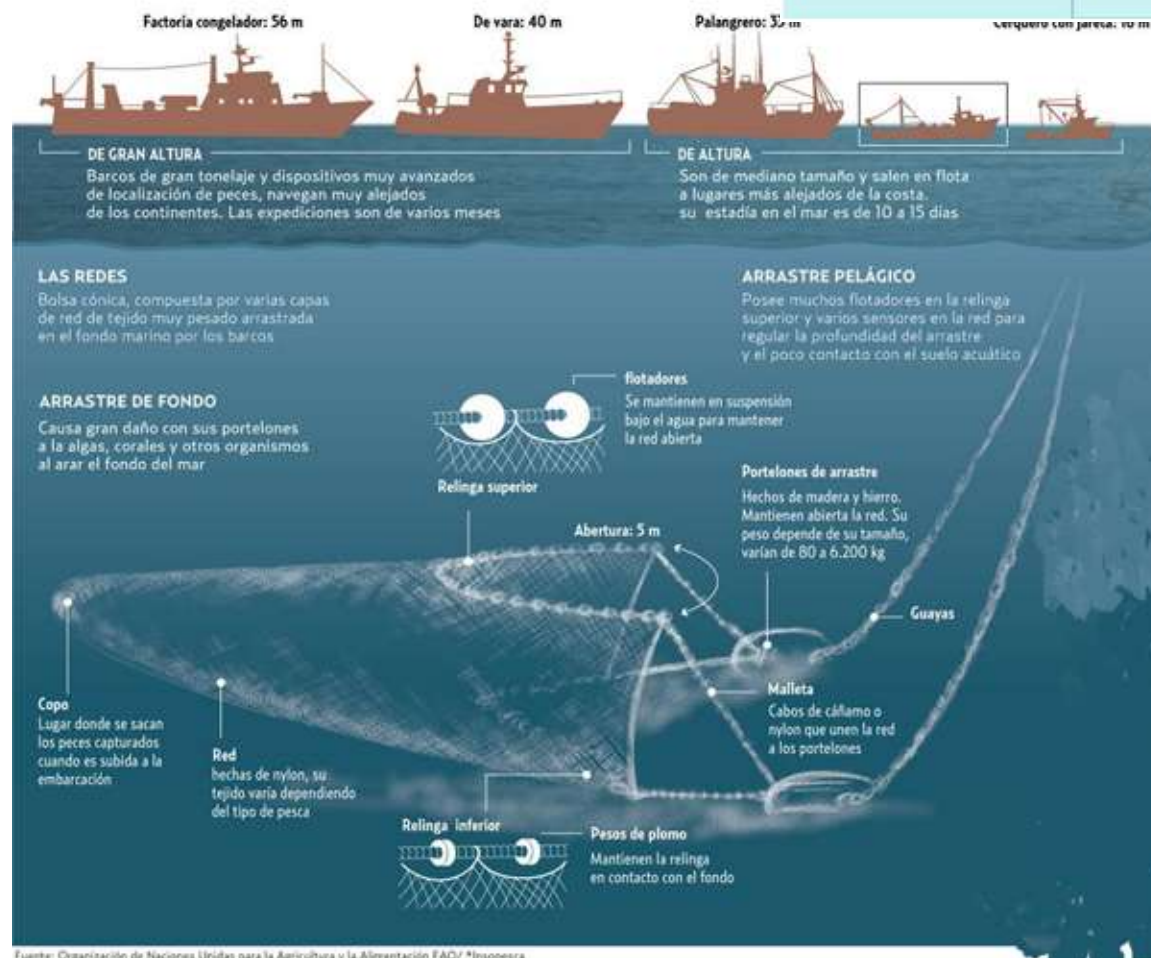
Acuicultura

Cría en cautividad

rodaballo, dorada o mejillón para evitar la sobreexplotación

PESCA INDUSTRIAL DE ARRASTRE

Esta técnica utiliza una red que es remolcada de forma natural o mecánica desde una o dos embarcaciones que buscan atrapar cantidades de peces de manera no selectiva. Finalizado el proceso, se desechan las dos terceras partes de lo capturado

6.2. Principais zonas pesqueiras

Caladoiros: Zonas con capturas máis abundantes.

- Zonas onde a plataforma continental é extensa.
(**mar do Norte** e **mar do Xapón**)
- Zonas de contacto entre correntes mariñas frías e cálidas.
(**mar do Xapón** e **costas de Terranova**)
- Zonas costeiras cerca das que pasa unha corrente mariña fría.
(costa **S de Chile** e **N de Perú** e as costas do **SO de África**)

Xapón e Rusia, os maiores produtores, compiten en todos os mares.

España:

- ✓ Conta con unha frota pesqueira importante.
- ✓ Os caladoiros atlántico e mediterráneo están moi esgotados.
- ✓ Debe faenar no mar do Norte, o Atlántico Norte e as costas africanas.

ATLÁNTICO NOROCCIDENTAL
Estados Unidos y Canadá.
Total capturas: 2,3 millones de t

ATLÁNTICO NORORIENTAL
Dinamarca, Islandia, Noruega,
Reino Unido, Rusia, España,
Francia, Países Bajos, Suecia,
Irlanda, Alemania y Portugal.
Total capturas: 12,5 millones de t

ATLÁNTICO CENTRO-ORIENTAL
España, Marruecos, Senegal
y Ghana.
Total capturas: 3,8 millones de t

PACÍFICO NORORIENTAL
Estados Unidos y Canadá.
Total capturas: 12,9 millones de t

PACÍFICO NOROCCIDENTAL
China, Rusia, Corea del Norte
y Corea del Sur.
Total capturas: 33,8 millones de t

PACÍFICO CENTRO-ESTE
México.
Total capturas: 1,2 millones de t

PACÍFICO CENTRO-OCIDENTAL
Tailandia, Indonesia, Filipinas,
Vietnam, Japón y Malaysia.
Total capturas: 10,6 millones de t

ATLÁNTICO CENTRO-OESTE
Estados Unidos, México
y Venezuela.
Total capturas: 1,9 millones de t

PACÍFICO SUDOESTE
Australia y Nueva Zelanda.
Total capturas: 0,8 millones de t

PESCA EN EL MUNDO

- INDICO OCCIDENTAL Regiones pesqueras
- Límite de zonas pesqueras de la FAO
- Países sin capturas
- Áreas pesqueras

PACÍFICO SURORIENTAL
Perú, Chile y Ecuador.
Total capturas:
13,3 millones de t

ATLÁNTICO SUROCCIDENTAL
Argentina y Brasil.
Total capturas:
2,3 millones de t

ATLÁNTICO SUDESTE
República Sudafricana,
Namibia y Rusia.
Total capturas:
4,2 millones de t

INDICO OCCIDENTAL
India, Pakistán, Irán y Sri Lanka.
Total capturas: 4 millones de t

INDICO ORIENTAL
India, Tailandia, Myanmar,
Indonesia y Bangladesh.
Total capturas: 5,2 millones de t

6.3. Problemas da pesca

A sobrepesca

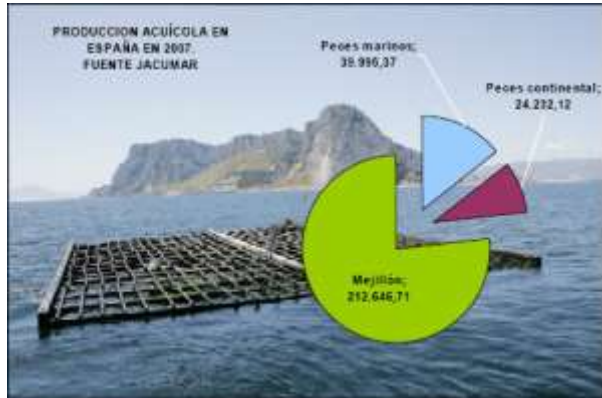
- ✓ O número de barcos e as técnicas levaron a unha sobreexplotación.
- ✓ As reservas de pesca ata o límite máximo sostible.
- ✓ Algunhas organizacións propoñen:
 - Uso obrigado de redes de malla ancha.
 - Control do tamaño mínimo das capturas.
 - Establecemento de tempadas de veda.
 - Limitación da capacidade das froas pesqueiras.

Falla de caladoiros

- ✓ Por ampliación das augas xurisdicionais (200 millas).
- ✓ Os grandes países pesqueiros tiveron que:
 - abandonar caladoiros
 - reducir as súas froas
 - establecer convenios con países moi alonxados.

Contaminación das augas

6.4. A explotación sostible dos recursos mariños

- ✓ Os **recursos** animais e vexetais do mar son **limitados**.
- ✓ Hai que asegurar unha **explotación sostible** dos recursos mariños.
- ✓ Algunhas organizacións propoñen:
 - Normativas de pesca severas.
 - Repoboar o mar con cría artificial de peixe.
 - Limitar o número de embarcacións (comprar frotas, subsidios, etc).
 - A **acuicultura** como alternativa: mexilón, salmón, trucha

7. EXPLOTACIÓN FORESTAL

✓ **Silvicultura:** Cultivo dos bosques para unha explotación sostible (valor paisaxístico, equilibrio ecolóxico)

Producción de madeira

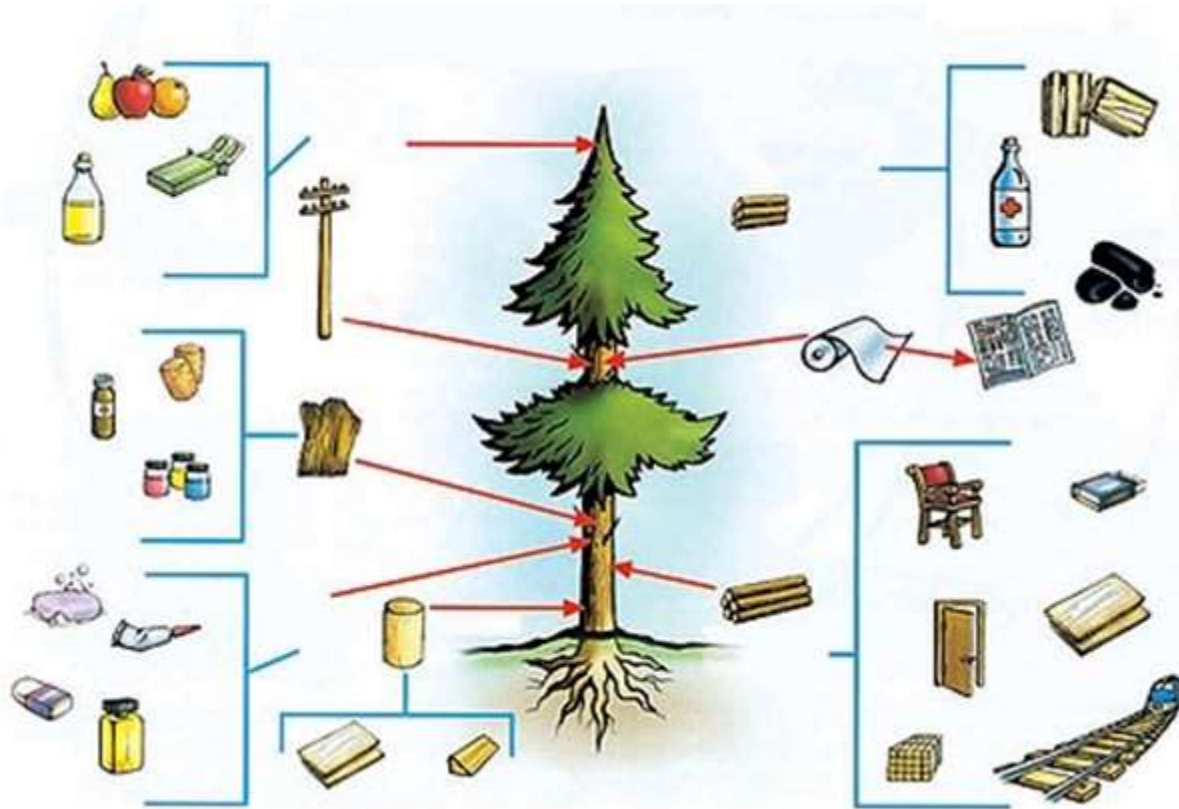
- ✓ Materia prima e fonte de enerxía.
- ✓ Material de construción.
- ✓ Fabricación de mobles e ferramentas.
- ✓ Producción de celulosa para papel.

Bosques como alimento

- ✓ Países subdesenvolvidos:
 - Recolección de froitos silvestres como complemento á economía de subsistencia.
 - Comida para o gando
 - Compostos para medicinas.
- ✓ Países desenvolvidos:
 - Revalorización gastronómica: plantas aromáticas, cogomelos, trufas, froitos vermellos, castañas, piñóns...
 - Reconversión do medio rural con creación de emprego.

EXPLOTACIÓN FORESTAL SOSTIBLE:

- Consecuencias da desaparición do bosque: perda de hábitats, menos absorción de CO_2 , aumento do efecto invernadero.
- Necesidade dunha explotación sostible: planificación, organización e compromiso coa reforestación.
- Consideración dos bosques como patrimonio da humanidade.
- Necesidade dunha política forestal e da concienciación cidadá na defensa do medio ambiente.

Superficie forestal mundial por zonas climáticas, 2020

Fuente: Adaptación del Mapa Mundial elaborado por la Organización de las Naciones Unidas, 2020.

Cinco principales países por su superficie forestal, 2020 (millones de ha)

¹ Cálculo realizado considerando una población mundial de 7 700 millones de personas, según lo estimado en: Naciones Unidas, Departamento de Asuntos Económicos y Sociales, División de Población. 2019. *World Perspectives de la población mundial 2019*, Edición en línea.